

בין המבקרים היחידים קבוצה של בני אכרים ואכרים צעירים מהמושבות העבריות בפלך חרסון. החבורנו בענין לדברים. הסיחה דברים קשים כלפי מסדרי הפוליון היהודי שהכינו פוליון עלוב שאין בו כלום והוא כשש העודת-עניות למפעל היהודים ברוסיה. רק מעטים בין המבקרים מעוררים שאלות פוליטיות: על דבר השלטון היחסי את הערבים. רק היהודים מהענינים ביחסי הערבים. הרוסים מדמים בפשטות שזהו ארץ יהודית. אחדים אינם רוצים - וכנראה קשה להם - להאמין, שאמנם יש קומונות בא"י, ועוד מלפני המלחמה.

בין המבקרים היו: קבוצה סטודנטים מפרוגורד, שהענינו בכל פרטי התערוכה, קבוצת חלמידים-אגרונומים מקיוב, פועלי השקאה מאודיסא. מספר המבקרים היה בערך כמו אחסול. ההרכבה החברתית של המבקרים: אכרים, פועלים, אנשי צבא, חלמידים. רק מעט מאלה שיש לקרא להם נפסנים.

י"ח תשרי
20 ספטמבר

הקהל רב היום מחסול שלשום. עד עכשיו (5 לפנות ערב) היו אצלנו כשלוש אלפים מבקרים. ביניהם רוזן, בא כח הג'וינט שהחבורנו בחשומה לב מרבה כשעה שלמה ויצא בהתפעלות, פרופיסור רוסי אחד, אכסורסיות שונות. רבו היום גם המבקרים היהודים. היה

אצלי גם בא כח רוסטא ושאל שתי שאלות: מבנה ההסתדרות ופעולתו
וסמלה בואנו. רשם את כל המספרים והידיעות. התבונן בחשומה לב
גם ל"מערבים". מצא עניין רב. רבים המבקרים היהודים מערים אחרות.
בקר את הערוכתנו בא כח האיזוססיה והסמיטסקא.
היום הודיעו לי שהמסר בדבר הסמך בין א"י ורוסיה לא
ידעם באקונומי-צסקיה ז'יז'ן.

י"ב חמרי
22 ספטמבר

אחמול עשו עכספרטיוזה למינים אחדים של יבולנו: רבש,
קמח, שמן. ההוצאות אין אנו יודעים עדין, אך בשעת הבחינה הללו
מאד את הדבש. ועדה אחת בחנה את הטבק ומצאו ששנים שלשה מינים
הם טובים וראויים לספול, אולם לדעתם מעבדים אצלנו את הטבק בחוסר
ידיעה, והם יעצו להזמין מוסחה יוני או חורכי. תורכי עדיף.
מסרתי לאוסיפוב אחמול את "מורה-הדרך" לתערוכתנו הכולל
ידיעות ספורטות על החיים הכלכליים ביחוד החקלאות של הארץ ומוסדות
ההסתדרות. הוא יססור אותה לצנזורה. אגב, התנצל לפני על המצא
סעין דבר כזה ברוסיה. "אם אני אוציא אצלכם חוברת הקורא לריבולוציה
סוציאלית - הירשו לי להדפיסה? - אמרתי לו שאצלנו מותר להדפיס הכל,
ואין כל צנזורה מוקדמת, אולם לאחר צאת חוברת כזו ודאי יאסרו אותו.
הנה, אמר, זהו החופש אצלכם. אנו בעד חופש גמור, אבל כל זמן שיש
לנו שונאים וכל הממלכות צוררות לנו, אי אפשר לחת להדפיס דברים
המכוונים נגדנו".

